



JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

**WIZARA YA AFYA, MAENDELEO YA JAMII, JINSIA,
WAZEE NA WATOTO**

**MWONGOZO WA URATIBU WA MASHIRIKA YASIYO YA
KISERIKALI TANZANIA BARA**

APRILI, 2020

YALIYOMO

| | |
|---|------------|
| DIBAJI | iii |
| SURA YA KWANZA: UTANGULIZI | 1 |
| 1.1 Usuli | 1 |
| 1.2 Tafsiri ya Shirika Lisilo la Kiserikali..... | 2 |
| 1.3 Malengo ya Mwongozo | 2 |
| 1.4 Walengwa wa Mwongozo..... | 3 |
| 1.5 Muundo wa Mwongozo | 3 |
| SURA YA PILI: MFUMO WA KISHERIA | 4 |
| 2.1 Utangulizi | 4 |
| 2.2 Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24/2002 | 4 |
| 2.3 Marekebisho ya Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kupitia Sheria ya Mabadiliko ya Sheria Mbalimbali Na. 11/2005..... | 5 |
| 2.4 Marekebisho ya Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kupitia Sheria ya Mabadiliko ya Sheria Mbalimbali Na. 3/2019..... | 5 |
| 2.5 Marekebisho ya Kanuni za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kupitia Kanuni Na. 609/2018..... | 6 |
| 2.6 Mafanikio Yaliyopatikana Kutokana na Mabadiliko Yaliyofanyika Kupitia Kanuni Na. 609/2018 na Sheria Na. 3/2019..... | 7 |
| 2.7 Changamoto..... | 8 |
| 2.7.1 Muungiliano na mgongano wa kiutendaji na kiuratibu | 8 |
| 2.7.2 Utegemezi wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kwa Wafadhili | 8 |
| 2.7.3 Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Mengi Kujikita Maeneo ya Mijini..... | 9 |
| 2.7.4 Ukosefu wa Uwazi na Uwajibikaji..... | 9 |
| 2.7.5 Kutotumika kwa Utaalam katika Utekelezaji wa Afua..... | 9 |
| 2.8 Mikakati ya Kukabiliana na Changamoto..... | 9 |
| SURA YA TATU: MAJUKUMU YA WIZARA, SEKRETARIETI ZA MIKOA, MAMLAKA ZA SERIKALI ZA MITAA, SEKTA BINAFSI NA MASHIRIKA YASIYO YA KISERIKALI | 11 |
| 3.1 Utangulizi | 11 |
| 3.2 Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto | 11 |
| 3.3 Ofisi ya Rais - Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa | 13 |

| | | |
|------|--|-----------|
| 3.4 | Wizara ya Fedha na Mipango | 13 |
| 3.5 | Wizara za Kisekta..... | 16 |
| 3.6 | Sekretarieti za Mikoa..... | 17 |
| 3.7 | Mamlaka za Serikali za Mitaa | 18 |
| 3.8 | Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi | 14 |
| 3.9 | Mashirika Yasiyo ya Kiserikali..... | 19 |
| 3.10 | Sekta Binafsi..... | 21 |
| | SURA YA NNE: HITIMISHO | 23 |

DIBAJI

Sera ya Taifa ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ya mwaka (2001) inaweka msingi wa uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali nchini na kuweka mazingira wezeshi ya utendaji kazi wa Mashirika hayo kwa kutoa maana ya Shirika Lisilo la Kiserikali, kuainisha vyombo vya usimamizi vya Mashirika na kuweka utaratibu wa kusajili Mashirika. Sera hii ndiyo msingi wa kutungwa kwa Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24/2002.

Mwongozo huu utasaidia kuweka mazingira wezeshi kwa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, kuimarisha uwazi na uwajibikaji na kuimarisha ushirikiano katika utendaji na uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali baina ya Wizara yenye dhamana na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Sekta Binafsi na Mashirika yenyewe katika kufanya shughuli za maendeleo.

Utekelezaji wa Mwongozo huu utaenda pamoja na utekelezaji wa Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24 ya mwaka 2002 kama ilivyorekebishwa mwaka 2005 na mwaka 2019 na Kanuni zake, katika kusimamia utendaji na ufuatiliaji wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali pamoja na kutatua changamoto mbalimbali zilizopo katika Sekta ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali.

Serikali inaamini kuwa mwongozo huu utaimarisha mazingira ya utendaji kazi kwa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili yaweze kutoa mchango wao kikamilifu katika maendeleo ya nchi.



Dkt. J.K. Jingu
KATIBU MKUU

WIZARA YA AFYA, MAENDELEO YA JAMII, JINSIA, WAZEE NA WATOTO
(MAENDELEO YA JAMII)

SURA YA KWANZA: UTANGULIZI

1.1 Usuli

Mwongozo huu umeandaliwa kwa ajili ya kuweka misingi imara ya ushirikiano wa pamoja na kuainisha majukumu kati ya Wizara yenye dhamana na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Sekta Binafsi na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali katika kusimamia na kuratibu utendaji kazi wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali hapa nchini.

Msingi wa Mwongozo huu ni kuwezesha utekelezaji wa Sera ya Taifa ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ya mwaka 2001. Sera inaelekeza kuweka mifumo thabiti ya uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali katika ngazi zote ili kuwezesha Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kushiriki ipasavyo katika ajenda ya maendeleo ya Taifa. Aidha, Mwongozo utarahisisha utekelezaji wa Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24 ya mwaka 2002 kama ilivyorekebisha na Sheria Na. 11 ya mwaka 2005 na Sheria Na. 3 ya Mwaka 2019 pamoja na Kanuni zinazosimamia Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na Sheria nyingine za Nchi.

Mwongozo huu pia umetokana na upungufu katika masuala ya uwazi na uwajibikaji kwa baadhi ya Mashirika hasa katika mapato na matumizi ya fedha na hivyo Serikali kushindwa kutambua michango ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali katika pato la Taifa na maendeleo ya jamii. Aidha, imejitokeza hali ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kutekeleza miradi na afua mbalimbali zinazofanana katika eneo moja na kwa walengwa wa aina moja, na hivyo kusababisha maeneo mengine kutofikiwa na huduma zitolewazo na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali.

Mwongozo huu utasaidia kuondoa mgongano wa kiutendaji na kuimarisha uratibu wa pamoja wa shughuli za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali katika kuhakikisha kuwa Sekta ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali hapa nchini inaratibiwa vyema na kuboreshwa ikiwa ni pamoja na kudhibiti vitendo vilivyo kinyume na Sheria, Kanuni na maadili ya nchi.

1.2 Tafsiri ya Shirika Lisilo la Kiserikali

Kwa mujibu wa Kifungu cha 29 cha Marekebisho ya Sheria Na. 3 ya mwaka 2019, Shirika Lisilo la Kiserikali ni kikundi binafsi na cha hiari cha watu au mashirika, kisicho cha kisiasa wala kidini, kisicho cha kugawana faida, ambacho kimeundwa katika ngazi ya jamii kitaifa na kimataifa, chenye dhamira ya kukuza malengo halali ya kiuchumi, kijamii au kiutamaduni, kuhifadhi mazingira, kulinda na kutetea haki za binadamu na utawala bora katika jamii.

1.3 Malengo ya Mwongozo

Lengo kuu la Mwongozo ni kuondoa muingiliano na mgongano wa kiutendaji na kuimarisha uratibu wa pamoja wa shughuli za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kati ya Wizara yenye dhamana na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Sekta Binafsi na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali. Malengo Mahsusi ni:

- (i) Kutoa uelewa kuhusu tafsiri ya Shirika Lisilo la Kiserikali iliyotolewa chini ya marekebisho ya Sheria Na. 3 ya mwaka 2019;
- (ii) Kuainisha majukumu ya Wizara yenye dhamana na Mashirika Yasiyo ya kiserikali, Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa na Sekta Binafsi katika uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali;
- (iii) Kuhimiza umuhimu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kutekeleza majukumu yao kwa kuzingatia dhana ya uwazi na uwajibikaji;
- (iv) Kuhimiza umuhimu wa kutekeleza miradi ambayo ina matokeo chanya kwa maendeleo ya walengwa na jamii; na
- (v) Kuweka utaratibu wa kufanya mawasiliano ya mara kwa mara na Ofisi ya Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kuhusiana na shughuli zote za utekelezaji wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali zinazoendelea katika maeneo mbalimbali ya utekelezaji ya Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Sekta Binafsi na Mashirika Yasiyo ya kiserikali.

1.4 Walengwa wa Mwongozo

Mwongozo huu unalenga kutumiwa na Wizara yenye dhamana na uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Sekta Binafsi na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali.

1.5 Muundo wa Mwongozo

Mwongozo huu unajumuisha sura kuu tatu; Sura ya Kwanza inatoa maelezo ya utangulizi, tafsiri ya Shirika Lisilo la Kiserikali, malengo na walengwa wa Mwongozo. Sura ya Pili inaelezea mfumo wa kisheria ikihusisha marekebisho ya Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na Kanuni zake; mafanikio yaliyopatikana kutokana na mabadiliko yaliyofanyika kupitia Kanuni Na. 609 ya mwaka 2018 na Sheria Na. 3 ya mwaka 2019; changamoto; na mikakati ya kukabiliana na changamoto. Sura ya Tatu inabainisha majukumu mbalimbali ya Wizara yenye dhamana na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Sekta Binafsi na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali.

SURA YA PILI: MFUMO WA KISHERIA

2.1 Utangulizi

Sera ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ya mwaka 2001 ilipelekea kutungwa kwa Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24 ya mwaka 2002 kama ilivyofanyiwa marekebisho na Sheria Na.11 ya mwaka 2005 na Sheria Na. 3 ya mwaka 2019. Lengo kuu ni kuweka misingi imara ya uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kwa mujibu wa Sera na Sheria.

2.2 Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24 ya mwaka 2002

Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24 ya mwaka 2002 pamoja na mambo mengine: -

- (i) Inatoa tafsiri ya Shirika Lisilo la Kiserikali kama ilivyoainishwa kwenye Sheria ya marekebisho Na. 3 ya mwaka 2019;
- (ii) Kifungu cha 30 cha Sheria hii, kinayataka Mashirika yote yaliyosajiliwa kutekeleza majukumu yake kwa mujibu wa nyaraka zao za usajili yaani Katiba na cheti cha usajili;
- (iii) Kuainisha vyombo vya kisheria vya usimamizi wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ikiwemo Ofisi ya Msajili, Bodi ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na Baraza la Taifa la Mashirika Yasiyo ya Kiserikali;
- (iv) Inaainisha taratibu na ngazi za usajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali katika ngazi ya Wilaya, Mkoa, Taifa na Kimataifa;
- (v) Inaainisha vyombo vya utatuzi wa migogoro ambavyo ni Msajili, Bodi ya Uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na Waziri mwenye dhamana;
- (vi) Inampa mamlaka Msajili kuteua Wasajili Wasaidizi ambao watasaidia katika jukumu la uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali katika ngazi za Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa;
- (vii) Kutoa wajibu wa kuwasilisha taarifa za mwaka za Mashirika; na
- (viii) Kutoa mamlaka kwa Waziri kutunga Kanuni za Usimamizi wa Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali nchini.

2.3 Marekebisho ya Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kupitia Sheria ya Mabadiliko ya Sheria Mbalimbali Na. 11 ya mwaka 2005

Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania mwezi Juni, 2005 lilifanya marekebisho ya Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24 ya mwaka 2002 kupitia Sheria Na. 11 ya mwaka 2005 kwa lengo la kuboresha Sekta ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali. Marekebisho ya Sheria yalilenga masuala yafuatayo: -

- (i) Kuboresha tafsiri ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na kuongeza kwenye tafsiri hiyo maneno “shirika lisilogawana faida” lililoundwa kwa lengo la kusaidia jamii;
- (ii) Kuweka utaratibu wa kusajili Mashirika ya Kimataifa ambao ni pamoja na: kuwasilisha cheti cha usajili kutoka nchi liliposajiliwa Shirika, katiba na muhtasari wa wanachama waanzilishi wa Shirika wakiwemo watanzania wasiopungua wawili. Mashirika haya yanaelekezwa kuheshimu mila na desturi za jamii ya kitanzania kwa mujibu wa Kifungu cha 31;
- (iii) Kuyapa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali utu wa kisheria “legal personality”; na
- (iv) Kuongeza masharti ya ukomo wa wajumbe wa Bodi ya Uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ikiwa ni pamoja na kufariki, kutiwa hatiani kwa kosa la jinai na kuthibitika kutokuwa na akili timamu.

2.4 Marekebisho ya Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kupitia Sheria ya Mabadiliko ya Sheria Mbalimbali Na. 3 ya mwaka 2019

Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania mwezi Juni, 2019 lilifanya Marekebisho ya Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24 ya mwaka 2002 kupitia Sheria Na. 3 ya mwaka 2019 kwa lengo la kuboresha Sekta ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali. Marekebisho ya Sheria yalilenga masuala yafuatayo: -

- (i) Kuweka wigo utakaowezesha Mashirika hayo kuwa na tafsiri pana inayotofautisha Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na Taasisi nyingine. Kwa mujibu wa tafsiri mpya iliyotolewa kwenye kifungu 29 cha Sheria ya Marekebisho imetambua Mashirika Yasiyo ya Kiserikali yatakayojisajili chini ya Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kuwa ni yale tu yanayolenga

kunufaisha jamii na siyo wanachama wake. Aidha, tafsiri hiyo imeongeza Taasisi za Kijamii yaani 'CBOs' kuwa sehemu ya taasisi zitakazosimamiwa na Sheria hii;

- (ii) Marekebisho yaliyoainishwa kwenye kifungu cha 30 cha Sheria ya Marekebisho yamelenga kumwongezea majukumu ya kisheria Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili endapo kutatokea ukiukwaji wa taratibu za kisheria aweze kuchukua hatua za kusitisha shughuli za Taasisi husika wakati akisubiri maamuzi ya Bodi. Vilevile, umetolewa muda wa notisi wa siku 30 kabla ya hatua hiyo kuchukuliwa. Aidha, kupitia kifungu hiki Msajili atafanya ufuatiliaji wa taarifa za kazi kila robo mwaka na hivyo kuboresha ufuatiliaji na ukusanyaji wa taarifa za fedha na vyanzo vya mapato na matumizi ya rasilimali kwa kila robo mwaka ili kurahisisha uandaaji wa taarifa za mwaka.
- (iii) Kumpa mamlaka Msajili kwa mujibu wa kifungu cha 31 kufanya kazi kwa kushirikiana na vyombo vingine vya usimamizi wa Sheria. Marekebisho haya yamefanyika ili kuboresha ushirikiano kati ya Ofisi ya Msajili na Taasisi nyingine; na
- (iv) Kifungu cha 34 cha Sheria ya marekebisho kimeweka masharti ya matumizi ya cheti cha usajili kwa kipindi cha miaka kumi. Marekebisho haya yanahusu uhuishaji wa cheti cha usajili na siyo kusajili upya hivyo hayatakuwa na athari kwenye miundo ya kitaasisi.

2.5 Marekebisho ya Kanuni za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kupitia Kanuni Na. 609 ya mwaka 2018

Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24 ya mwaka 2002 kama ilivyofanyiwa Marekebisho imetungiwa Kanuni mbalimbali zikiwemo Kanuni za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali zilizotangazwa kwenye Tangazo la Serikali Na. 609 za mwaka 2018. Kanuni hizi ndiyo zinatoa ufafanuzi wa utekelezaji wa Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kuhusu uwazi na uwajibikaji wa fedha. Aidha, kupitia Kanuni hizo Serikali iliboresha misingi ya uwazi na uwajibikaji wa fedha za Mashirika hayo ili kuhakikisha zinawafikia wanufaika wa miradi inayotekelezwa na kuweka

utaratibu madhubuti wa uzingatiaji wa taratibu za kifedha za mapato, matumizi na manunuzi kwenye Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kama ifuatavyo: -

- (i) Kuweka utaratibu wa kupokea na kuchambua mikataba mbalimbali ya fedha za wafadhili kwa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili kutoa kibali cha matumizi ya fedha husika kwenye afua zilizoelezwa kwenye mkataba ikilinganishwa na malengo ya Mashirika husika;
- (ii) Kuweka utaratibu wa kuwawezesha wanufaika wa miradi kutambua thamani halisi ya miradi iliyofadhiliwa na Mashirika husika kwenye maeneo yao;
- (iii) Kuweka masharti ya kutangaza fedha zilizotumiwa na Mashirika hayo kwenye miradi ya maendeleo;
- (iv) Kuimarisha uzingatiaji wa taratibu za kifedha; na
- (v) Kudhibiti uingiaji wa mikataba ya ufadhili inayokinzana na Sheria za nchi.

2.6 Mafanikio Yaliyopatikana Kutokana na Mabadiliko Yaliyofanyika Kupitia Kanuni Na. 609 ya mwaka 2018 na Sheria Na. 3 ya mwaka 2019

Mafanikio mbalimbali yamepatikana kufuatia mabadiliko yaliyofanyika kupitia Kanuni Na. 609 ya mwaka 2018 na Sheria Na.3 ya mwaka 2019. Mafanikio yaliyopatikana ni pamoja na:-

- (i) Kuimarika kwa misingi ya uwazi na uwajibikaji ambapo kwa sasa Mashirika yamekuwa yakiwasilisha mikataba/makubaliano yao ya ufadhili ambayo pamoja na mambo mengine inaainisha mtoaji wa fedha/rasilimali; kiasi cha fedha, wanufaika na lengo la matumizi ya fedha hizo;
- (ii) Kuwezesha wanufaika wa miradi kupata taarifa mbalimbali za miradi inayotekelezwa na Mashirika katika maeneo yao hali ambayo inaweka bayana mradi uliotekelezwa ikilinganishwa na thamani ya fedha na kurahisisha utekelezaji wa miradi kwa manufaa ya umma badala ya maslahi binafsi;
- (iii) Kuwezesha Serikali kuchambua mikataba ya fedha za ufadhili na kuainisha rasilimali fedha iliyopitia kwenye Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na miradi mbalimbali ya kijamii iliyopatiwa ufadhili kupitia mikataba hiyo kwa lengo la kutambua mchango wa Mashirika hayo na kuhuishwa kwenye pato la Taifa;

- (iv) Kuimarika kwa udhibiti na usimamizi wa miradi inayotekelezwa na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali iliyoainishwa kwenye mikataba na kuhakikisha inawafikia wanufaika kulingana na malengo ya Mashirika;
- (v) Kuwa na tafsiri pana ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na kuweka wigo unaotofautisha Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na Taasisi nyingine kama Makampuni, Vyama, Taasisi za kidini, Jumuiya na Benki Jamii 'Village Community Banks' (VICOBA);
- (vi) Kuimarisha usimamizi wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na hivyo kuongezeka kwa makusanyo ya mapato yanayotokana na ada mbalimbali zinazolipwa na Mashirika haya kila mwaka; na
- (vii) Kuimarika kwa uwazi na uwajibikaji wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kwa kuzingatia matakwa ya Sera, Sheria, Kanuni na taratibu za nchi.

2.7 Changamoto

Pamoja na mafanikio yaliyopatikana kutokana na marekebisho mbalimbali ya Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, kumekuwa na changamoto mbalimbali kama ifuatavyo: -

(i) Muungiliano na Mgongano wa Kiutendaji na Kiuratibu

Baadhi ya Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Tawala za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa zimeendelea kuwa na mgongano katika uratibu wa Mashirika hayo kutokana na vigezo mbalimbali vya kitaalam na hivyo kupelekea kukosekana kwa uratibu wa pamoja wa shughuli za Mashirika.

(ii) Utegemezi wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kwa Wafadhili

Mashirika Yasiyo ya Kiserikali mengi yamekuwa hayana miradi ya kujiingizia kipato, badala yake yamekuwa yakitegemea zaidi fedha za ufadhili hususan ufadhili wa nje. Hali hii inayafanya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kutekeleza miradi kwa kufuata matakwa ya Wafadhili badala ya malengo na vipaumbele vya nchi. Utegemezi huu pia unasababisha Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kupenyeza agenda hasi katika mipango ya nchi na miradi kutokuwa endelevu.

(iii) Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Mengi Kujikita Maeneo ya Mijini

Mashirika Yasiyo ya Kiserikali mengi yamekuwa yakijielekeza kufanya kazi zake maeneo ya mjini ingawa maeneo hayo hayana changamoto kubwa kama ilivyo maeneo ya vijijini. Hali hii imetokana na wafadhili kuainisha maeneo ambayo kimsingi wako tayari kutoa fedha.

(iv) Ukosefu wa Misingi ya Uwazi na Uwajibikaji

Baadhi ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali yamekosa uwazi na uwajibikaji katika utendaji kazi kwa kutotoa taarifa za utekelezaji wa miradi kwa jamii zinazohudumiwa katika ngazi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa. Hali hii imekuwa ikileta taswira mbaya ya Sekta hii miongoni mwa jamii na kuyafanya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kuonekana yanajinufaisha yenyewe kupitia matatizo yanayozikabili jamii tofauti na malengo yaliyokusudiwa. Ukosefu wa uwazi pia umesababisha baadhi ya Mashirika kutakasisha fedha haramu, kutumia jina la nchi vibaya na kutoa taarifa zinazopotosha jamii.

(v) Kutotumika kwa Utaalam katika Utekelezaji wa Afua

Baadhi ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali yamekuwa yakitekeleza shughuli zake kwa kutumia uzoefu wa Mashirika mengine badala ya kutumia utaalam wakati wa upangaji wa shughuli za Mashirika hayo, na hivyo kutekeleza afua zinazofanana katika eneo moja na kufanya rasilimali kutumika pasipokuwa na tija. Hali hii imefanya uwepo wa mrundikano wa rasilimali fedha na huduma sehemu chache na kuacha sehemu nyingine za nchi bila huduma.

2.8 Mikakati ya Kukabiliana na Changamoto

Katika kukabiliana na changamoto hizo, Wizara imepanga mikakati ifuatayo: -

- (i) Kuandaa mwongozo huu wa uratibu wa pamoja wa shughuli za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kati ya Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Sekta binafsi na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali;
- (ii) Kuhamasisha Mashirika kubuni miradi endelevu ili kuyawezesha kujiendesha;
- (iii) Kuimarisha ufuatiliaji wa fedha za miradi zinazopitia kwenye Mashirika Yasiyo ya Kiserikali;

- (iv) Kuhakikisha Mashirika Yasiyo ya Kiserikali yanatekeleza majukumu kulingana na malengo yao na vipaumbele vya Taifa;
- (v) Kuwezesha usajili na upatikanaji wa taarifa mbalimbali kwa njia ya kielektroniki kupitia mfumo wa usajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali;
- (vi) Kuendelea kutathmini vihatarishi kwa Sekta ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili kuzuia madhara yanayoweza kujitokeza kutokana na matumizi mabaya ya vyanzo vya fedha;
- (vii) Kuendelea kusimamia utekelezaji wa Sheria, Kanuni, taratibu na miongozo mbalimbali; na
- (viii) Kuimarisha ushirikiano kati ya Wizara yenye dhamana na Mashirika yasiyo ya kiserikali, Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Sekta Binafsi na Mashirika Yasiyo ya kiserikali ili kuwezesha uratibu mzuri wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali.

**SURA YA TATU: MAJUKUMU YA WIZARA, SEKRETARIETI ZA MIKOA,
MAMLAKA ZA SERIKALI ZA MITAA, SEKTA BINAFSI NA MASHIRIKA
YASIYO YA KISERIKALI**

3.1 Utangulizi

Mwongozo huu umeainisha majukumu ya Wizara yenye dhamana na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Sekta Binafsi na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali.

Majukumu haya yameainishwa kwa Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto ambayo ni Wizara yenye dhamana ya Sera na Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali; Ofisi ya Rais - Tawala za Mikoa na Serikali za Mtaa (OR - TAMISEMI) ikiwa ni Wizara inayosimamia utekelezaji wa Sera katika ngazi za Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa; Wizara ya Fedha na Mipango kama msimamizi mkuu wa Sera na Sheria za fedha za Umma na miradi ya maendeleo nchini; na Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi kama msimamizi wa Sera na Sheria za Ardhi nchini. Aidha, katika kuboresha huduma za uratibu wa Mashirika haya Mwongozo pia umeainisha majukumu ya Wizara za Kisekta, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Sekta Binafsi na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali.

Majukumu yaliyoainishwa, yatasaidia kukuza ushirikiano baina ya Serikali na wadau wa sekta hii, kuimarisha misingi ya uwazi na uwajibikaji na kuimarisha upatikanaji wa taarifa za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kwa wadau wengine wa sekta ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali.

3.2 Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto

Wizara ya Afya, Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wazee na Watoto (Idara Kuu ya Maendeleo ya Jamii) yenye dhamana na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali itatekeleza majukumu yafuatayo: -

- (i) Kusimamia utekelezaji wa Sera ya Taifa ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ya Mwaka 2001 na Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24 ya mwaka 2002;
- (ii) Kuimarisha mfumo wa Kitaasisi wa kubadilishana taarifa kati ya Wizara yenye dhamana na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, Wizara, Sekretarieti za Mikoa,

- Mamlaka za Serikali za Mitaa, Sekta Binafsi na Mashirika Yasiyo ya kiserikali ili kuwezesha mchango wa Mashirika hayo kutambuliwa na Serikali;
- (iii) Kusimamia uratibu wa shughuli za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali nchini;
 - (iv) Kuratibu utendaji kazi wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na kuhakikisha kuwa unakuwa na manufaa kwa nchi na jamii kwa kuzingatia vipaumbele vya maendeleo ya Taifa;
 - (v) Kusajili na kutunza rejista ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali;
 - (vi) Kutunza kumbukumbu na taarifa za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali;
 - (vii) Kuchambua taarifa za utekelezaji za robo mwaka, taarifa za utekelezaji na taarifa za ukaguzi za mwaka za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali;
 - (viii) Kuchambua taarifa za utendaji wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kutoka OR - TAMISEMI;
 - (ix) Kuandaa taarifa ya mchango wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali katika maendeleo ya nchi;
 - (x) Kuteua Maafisa wa Serikali (Wasajili Wasaidizi) ambao watakuwa wanatekeleza majukumu yao chini ya Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali;
 - (xi) Kujenga uwezo kwa Wasajili Wasaidizi pamoja na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili kuweza kuboresha utendaji kwa kufuata Sheria, Kanuni, taratibu na maadili ya nchi;
 - (xii) Kujenga uhusiano kati ya Wizara yenye dhamana na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Sekta binafsi na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali;
 - (xiii) Kuimarisha ukusanyaji wa mapato ya Serikali yatokanayo na ada za mwaka, ada ya upekuzi na ada ya usajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali;
 - (xiv) Kuhakikisha kuwa mikataba ya ufadhili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali inawasilishwa ili kujenga dhana ya uwazi na uwajibikaji;
 - (xv) Kuimarisha mfumo wa usajili wa kielektroniki ili kurahisisha uratibu na usimamizi wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali;
 - (xvi) Kutoa elimu kwa umma juu ya uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali; na
 - (xvii) Kutekeleza majukumu mengine ya kisera kama yatakavyojitokeza.

3.3 Ofisi ya Rais - Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa

OR - TAMISEMI itakuwa na majukumu yafuatayo: -

- (i) Kusimamia utendaji wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali katika ngazi ya Sekretarieti ya Mkoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa;
- (ii) Kuwezesha Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kutambua fursa na vipaumbele vya maendeleo vilivyopo katika mamlaka husika ili kuepuka Mashirika kutekeleza miradi inayofanana katika eneo moja;
- (iii) Kuimarisha mfumo wa Kitaasisi wa ubadilishanaji wa taarifa kati ya Wizara yenye dhamana na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa na Sekta Binafsi ili kuwezesha mchango wa Mashirika hayo kutambuliwa na Serikali;
- (iv) Kuhakikisha Wasajili Wasaidizi wanahusha taarifa na kumbukumbu za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali yaliyopo katika maeneo yao;
- (v) Kuhakikisha kuwa Wasajili Wasaidizi wanatoa taarifa ya awali kwa Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali juu ya migogoro ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali inayotokea ndani ya mamlaka zao;
- (vi) Kutoa maelekezo kwa Wasajili Wasaidizi katika kuwezesha Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kutekeleza miradi katika maeneo yao kwa mujibu wa Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24 ya mwaka 2002 kama ilivyorekebisha na Sheria Na. 11 ya Mwaka 2005 na Sheria Na. 3 ya Mwaka 2019; na
- (vii) Kuwasilisha taarifa kila robo mwaka kuhusu utendaji wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kwa Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali.

3.4 Wizara ya Fedha na Mipango

Wizara ya Fedha na Mipango itakuwa na majukumu yafuatayo: -

- (i) Kuhakikisha kuwa fedha zinazolingia kwenye Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kwa ajili ya kutekeleza miradi mbalimbali ya maendeleo kupitia Mikataba ya ufadhili zinazingatia matakwa ya Kanuni ya 609 ya mwaka 2018 inayohusu uwazi na uwajibikaji wa kifedha katika Mashirika Yasiyo ya kiserikali;
- (ii) Kuweka kifungu maalumu kwenye mikataba mama '*Bilateral Agreements*' inayonufaisha Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kuzitaka Nchi husika kutaja Mashirika yatakayonufaika kupitia mikataba hiyo;

- (iii) Kubainisha orodha ya Mashirika yanayonufaika kupitia Mikataba mama ‘*Bilateral Agreements*’ wakati wa kuingia mkataba au baada ya kukamilika mchakato shindanishi wa kuyapata Mashirika hayo na kuiwasilisha kwa ajili ya kupata kibali cha Msajili;
- (iv) Kubainisha orodha ya Mashirika yaliyopitisha mikataba yake ya ufadhili moja kwa moja Hazina na kuwasilisha mikataba hiyo kwa Msajili kwa ajili ya kupata kibali, kuchambuliwa na kufuatilia utekelezaji wa miradi inayofadhiliwa;
- (v) Kuweka utaratibu wa kubadilishana taarifa kila robo mwaka na/au kila inapohitajika kati ya Dawati la Fedha za nje la Wizara ya Fedha na Mipango na Dawati la uratibu wa mikataba ya fedha za wafadhili kwenye Ofisi ya Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kuhusu fedha za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili kuwezesha mchango wa kifedha wa Mashirika hayo kutambuliwa na Serikali;
- (vi) Kuratibu mikataba ya ufadhili yenye maslahi kwa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kwa kutunza kumbukumbu zake na kupata maoni ya Msajili kabla ya kuwekwa saini;
- (vii) Kushirikiana na Ofisi ya Msajili katika kuhakikisha mifumo iliyopo ya kielektroniki inaunganishwa ili kurahisisha ufuatiliaji na upashanaji taarifa kuhusu mikataba ya ufadhili inayonufaisha Mashirika hayo;
- (viii) Kuweka utaratibu wa kuratibu Mashirika yanayopata fedha na kuzigawa kwenye Mashirika mengine “grantors”; na
- (ix) Kuimarisha mfumo wa kitaasisi wa ubadilishanaji wa taarifa za fedha na utekelezaji kati ya Wizara za Kisekta na Ofisi ya Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili kuwezesha mchango wa Mashirika hayo kutambuliwa na Serikali.

3.5 Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi

Kwa mujibu wa Kifungu cha 18 cha Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24 ya mwaka 2002 kama kilivyorekebisha na kifungu cha 8 cha Sheria ya Marekebisho ya Sheria mbalimbali Na. 11 ya mwaka 2005, Shirika Lisilo la Kiserikali lililosajiliwa lina utu wa kisheria “legal personality” na hivyo kuwa na uwezo wa

kushtaki, kushtakiwa, kumiliki mali zinazohamishika na zisizohamishika, kuuza na kununua vitu mbalimbali kwa jina la Shirika. Hivyo, Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi itakuwa na majukumu yafuatayo: -

- (i) Kabla ya Shirika kumilikishwa ardhi ni lazima kujiridhisha na kuhakikisha kuwa Shirika limesajiliwa kisheria, liko hai na lina cheti halali cha usajili;
- (ii) Kuhakikisha kuwa ardhi inatolewa kwa jina la shirika na si la mtu binafsi;
- (iii) Kuhakikisha kuwa Shirika Lisilo la Kiserikali linalokabidhiwa ardhi linazingatia Sera, Sheria, Kanuni na taratibu za umiliki wa ardhi bila kuathiri masharti yaliyowekwa chini ya Sheria ya Ardhi kuhusu umiliki wa ardhi kwa wageni;
- (iv) Kuhakikisha kuwa kabla ya kuingia makubaliano au mikataba na Shirika Lisilo la Kiserikali katika utekelezaji wa majukumu yanayohusu Mashirika hayo, Wizara iwasiliane na Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili kupata taarifa sahihi za Shirika husika;
- (v) Kuwasiliana na Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kila inapobainika Shirika linakiuka taratibu za utendaji kazi wake ikiwa ni pamoja na kujihusisha na vitendo vinavyokiuka Sheria za nchi, mila na desturi;
- (vi) Kuimarisha mfumo wa kitaasisi wa ubadilishanaji wa taarifa kati ya Wizara yenye dhamana na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Sekta Binafsi na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili kuwezesha mchango wa Mashirika hayo kutambuliwa na Serikali;
- (vii) Kusimamia vigezo vya kitaalam kwa kutoa idhini kwa Mashirika yanayojihusisha na sekta ya ardhi ili kulinda maslahi ya Nchi;
- (viii) Kuwasiliana na Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali pale ambapo itabainika kuwa shirika linataka kuuza ardhi inayomilikiwa kwa jina la shirika na kwa manufaa ya wanufaika;
- (ix) Kutoa taarifa kwa vyombo vya usalama na Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali pale inapobaini vitendo/viashiria vya uwepo wa shughuli za shirika kuwa kinyume na Sheria na kuzorotesha/kuhatarisha ulinzi, ustawi na usalama wa Nchi.

3.6 Wizara za Kisekta

Wizara za Kisekta zitakuwa na majukumu yafuatayo: -

- (i) Kabla ya kuanza kufanya kazi na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kuhakikisha kuwa Shirika limesajiliwa kisheria, liko hai na lina cheti halali cha usajili;
- (ii) Kuhakikisha kuwa fedha za Mashirika zinatumiwa kwenye miradi na afua zilizokusudiwa na zenye matokeo chanya kwa jamii kwa kuzingatia malengo ya usajili wake kama yalivyoainishwa kwenye Katiba yake;
- (iii) Kuhakikisha kuwa utendaji kazi wa kila Shirika Lisilo la Kiserikali unazingatia Sera, Sheria, Kanuni na taratibu za nchi;
- (iv) Kuhakikisha kuwa kabla ya kuingia makubaliano au mikataba na Shirika Lisilo la Kiserikali katika utekelezaji wa majukumu yanayohusu Mashirika hayo, Wizara za Kisekta ziwasiliane na Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili kupata taarifa sahihi za Shirika husika;
- (v) Kuwasiliana na Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kila inapobainika kuwa Shirika linakiuka taratibu za utendaji kazi wake ikiwa ni pamoja na kujihusisha na vitendo vinavyokiuka Sheria za nchi, mila na desturi;
- (vi) Kuwezesha Mashirika kutambua fursa na vipaumbele vya maendeleo vilivyopo katika sekta husika pamoja na kutekeleza miradi yake kwa kuzingatia vigezo vya kitaalam katika Sekta hiyo ili kuepuka miradi inayotekelezwa chini ya viwango na isiyozingatia utaalam wa kisekta;
- (vii) Kuwezesha Mashirika kupata utambulisho kutoka katika Wizara ya Kisekta inayohusika na eneo hilo;
- (viii) Kuimarisha mfumo wa kitaasisi wa ubadilishanaji wa taarifa za fedha na utekelezaji kati ya Wizara yenye dhamana na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Sekta Binafsi na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili kuwezesha mchango wa Mashirika hayo kutambuliwa na Serikali;
- (ix) Wizara yenye dhamana na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na Wizara za Kisekta kuandaa Sura ya Kisekta (Sector Profile) ili kuweka wazi maeneo yenye mahitaji kwa lengo la kuondoa mrundikano;
- (x) Wizara za Kisekta zisimamie vigezo vya kitaalam kulinda maslahi ya nchi;

- (xi) Kutoa taarifa kwa vyombo vya ulinzi na usalama na Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali pale wanapobaini vitendo/viashiria vya uwepo wa shughuli za shirika kuwa kinyume na Sheria na kuzorotesha/kuhatarisha ulinzi, ustawi na usalama wa Nchi;
- (xii) Kuhakikisha kuwa Shirika linatekeleza afua zinazoendana na vipaumbele vya nchi; na
- (xiii) Kuhakikisha kuwa Mashirika hayaendi kinyume na Ibara 41 (1) ya Mkataba wa Vienna kuhusu Uhusiano wa Kidiplomasia wa mwaka 1961 unaozuia nchi na wadau wa nje kuingilia masuala ya ndani ya nchi.

3.7 Sekretarieti za Mkoa

Sekretarieti za Mkoa kupitia Wasajili Wasaidizi (Maafisa Maendeleo ya Jamii) zitakuwa na majukumu yafuatayo: -

- (i) Kupokea na kupitia maombi ya awali ya usajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kutoka katika ngazi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa;
- (ii) Kupitia nyaraka za usajili za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na kuhakikisha kuwa nyaraka hizo zimekamili na hivyo kutoa barua ya utambulisho wa Shirika linalotaka kuanzishwa kwenda kwa Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali;
- (iii) Kuainisha Mashirika Yasiyo ya Kiserikali yanayofanya kazi katika ngazi ya Mkoa na Wilaya pamoja na kutunza kumbukumbu na taarifa za Mashirika hayo;
- (iv) Kuhakikisha kwamba malengo, afua na miradi inayotekelezwa na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali yanaendana na Katiba za Mashirika yao, Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na Sheria nyingine za nchi;
- (v) Kuhakikisha kuwa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali yanayofanya kazi zinazofanana, yanatandaa na hayafanyi kazi eneo moja la utekelezaji wa mradi;
- (vi) Kuhakikisha kwamba Shirika linalofanya kazi katika ngazi ya Mkoa na Wilaya linawajibika kwa watu linaowahudumia kwa kutangaza miradi na fedha ambazo zitatumika katika kutekeleza miradi;

- (vii) Kufuatilia utendaji wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali yanayofanya kazi katika ngazi ya Mkoa na Wilaya; na
- (viii) Kutekeleza majukumu mengine ya kisera kama itakavyoelekezwa na Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali.

3.8 Mamlaka za Serikali za Mitaa

Mamlaka za Serikali za Mitaa kupitia Wasajili Wasaidizi zitakuwa na majukumu yafuatayo katika maeneo yao ya kazi: -

- (i) Kuhakikisha kuwa Shirika Lisilo la kiserikali linalofanya kazi katika Mamlaka za Serikali za Mitaa limesajiliwa chini ya Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24 ya mwaka 2002 kama ilivyofanyiwa marekebisho na Sheria Na. 11 ya mwaka 2005 na Sheria Na. 3 ya mwaka 2019 na kutambuliwa kwa cheti na Katiba yake;
- (ii) Kuimarisha mfumo wa kitaasisi wa ubadilishanaji wa taarifa kati ya Wizara yenye dhamana na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Sekta Binafsi na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili kuwezesha mchango wa Mashirika hayo kutambuliwa na Serikali;
- (iii) Kuhakikisha Mashirika Yasiyo ya Kiserikali yanafanya Kazi kwa mujibu wa nyaraka zao za usajili na si vinginevyo kama ilivyoelekezwa na kifungu cha 30(2) cha Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24 ya mwaka 2002;
- (iv) Kutoa taarifa kwa vyombo vya usalama na Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali pale inapobaini vitendo/viashiria vya uwepo wa shughuli za shirika kuwa kinyume na Sheria na kuzorotesha/kuhatarisha ulinzi, ustawi na usalama wa nchi;
- (v) Kuhakikisha kuwa Shirika linalotekeleza mradi/afua inayozidi fedha za kitanzania Shilingi milioni ishirini (20,000,000/=) linawasilisha barua ya idhini kutoka kwa Msajili kulingana na Kanuni ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 609 ya mwaka 2018 kifungu cha kanuni 13 (b);
- (vi) Kuhakikisha kuwa miradi/afua inayotekelezwa inazingatia vipaumbele vya maendeleo ya Taifa, inaleta tija kwa jamii na kutatua changamoto zinazolizunguka eneo la utekelezaji wa mradi;

- (vii) Kufuatilia taarifa za utekelezaji za robo mwaka pamoja na taarifa za utekelezaji na taarifa za ukaguzi za mwaka za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali; na
- (viii) Kuandaa taarifa ya utekelezaji kuhusu utendaji wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kila robo mwaka na kuiwasilisha kwa Msajili na OR TAMISEMI kupitia fomu maalumu iliyoandaliwa.

3.9 Mashirika Yasiyo ya Kiserikali

Ili kusimamia ipasavyo taratibu za uendeshaji wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali nchini, Mashirika hayo yanatakiwa kuzingatia masharti ya sheria na taratibu za nchi kwa kutekeleza yafuatayo: -

- (i) Kujisajili kwa mujibu wa Sheria Na. 24 ya mwaka 2002 kama ilivyofanyiwa Marekebisho na Sheria Na. 11 ya mwaka 2005 na Sheria Na. 3 ya mwaka 2019 kabla ya kuanza shughuli yoyote ya shirika husika;
- (ii) Kufanya kazi zao kwa mujibu wa nyaraka za usajili ikiwemo cheti cha usajili na Katiba kwa mujibu wa kifungu cha 30 cha Sheria ya Mashirika yasiyo ya Kiserikali Na.24 ya mwaka 2002;
- (iii) Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kuhakikisha yanalinda maslahi ya Nchi ikiwa ni pamoja na kutii Sheria na kuheshimu mila na desturi za jamii ya kitanzania kwa mujibu wa Kifungu cha 31 cha Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na.24 ya mwaka 2002;
- (iv) Kuwasilisha taarifa za robo mwaka na taarifa za mwaka kwa Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na Wizara za Kisekta zinazosimamia afua za utekelezaji wa shirika hilo;
- (v) Kutoa taarifa za fedha na vyanzo vya mapato na matumizi ya rasilimali kwa kila robo mwaka kwa Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, Wizara za Kisekta zinazosimamia afua za utekelezaji wa shirika hilo na kwa wanufaika;
- (vi) Mashirika yatakayopewa fedha na wafadhili yanapaswa kuwasilisha mikataba ya fedha za ufadhili kwa Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na Wizara ya Fedha na Mipango kwa mujibu wa Kanuni 609 ya mwaka 2018 kifungu cha kanuni 13 (b);
- (vii) Kuhakikisha wanufaika wanashirikishwa ipasavyo katika utekelezaji wa miradi ili kuwa na umiliki wa miradi hiyo;

- (viii) Kuhakikisha Shirika linawasiliana na Wizara ya Kisekta ili kubaini maeneo yenye uhitaji na kupata mwongozo wa kisera kabla ya kuanza kutekeleza miradi/afua;
- (ix) Kuzingatia mipango na vipaumbele vya Serikali katika kupanga mipango kazi yao ya mwaka;
- (x) Kutumia fedha kwa kuzingatia dhamana ya fedha katika miradi inayosaidia jamii na sio kutumia fedha hizo kwa ajili ya gharama za uendeshaji;
- (xi) Kuhakikisha yanazingatia Sheria za Nchi hasa zinazosimamia afua za utekelezaji mfano suala la utoaji wa elimu shuleni na kufanya tafiti mbalimbali nchini kwa kupata vibali vya mamlaka husika kama vile Ofisi ya Taifa ya Takwimu (NBS) na Tume ya Sayansi na Teknolojia (COSTECH);
- (xii) Mashirika yote yanayopata fedha kupitia mikataba ya ufadhili iliyo chini ya Shilingi 20,000,000/= yanatakiwa kuwasilisha taarifa za miradi/afua inayotekelezwa kwa Msajili, Sekretarieti za Mkoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, wanufaika wa miradi na Wizara za Kisekta zinazosimamia utekelezaji wa afua;
- (xiii) Kutotumika katika kufanya ujasusi kwa nchi kwa kuwa kufanya hivyo ni kinyume na Sheria za nchi;
- (xiv) Kutoa taarifa na takwimu sahihi kwa Wizara za Kisekta ili kurahisisha utendaji kazi na kuwezesha mamlaka nyingine za Serikali kupata taarifa kwa wakati pale zinapohitajika katika maandalizi ya mipango mbalimbali na masuala mengine ya kisera;
- (xv) Kufanikisha utekelezaji wa Kanuni Na. 609 ya Mwaka 2018 inayohusu misingi ya uwazi na uwajibikaji wa kifedha katika Mashirika Yasiyo ya Kiserikali;
- (xvi) Kuwasilisha kwa Msajili mikataba na makubaliano ya utekelezaji yaliyofikiwa baina ya Shirika Lisilo la kiserikali na Wizara, Sekretarieti za Mkoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa na Sekta Binafsi;
- (xvii) Mashirika yanayopata fedha kutoka nchi marafiki au mashirika yenye hadhi ya kidiplomasia kuhakikisha kuwa misaada hiyo haiendi kinyume na Ibara 41 (1) ya Mkataba wa Vienna kuhusu Uhusiano wa Kidiplomasia wa mwaka 1961 unaozuia nchi na wadau wa nje kuingilia masuala ya ndani ya nchi;

- (xviii) Kushirikisha Wizara yenye dhamana na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, Wizara, Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa katika uandaaji wa mipango yao ya kazi na kutoa taarifa za utekelezaji;
- (xix) Kuzingatia masharti yaliyowekwa na Sheria ya kuzuia utakasishaji Fedha, Na. 12 ya mwaka 2006;
- (xx) Mashirika yanayotekeleza miradi/afua za Kisekta mfano afya, elimu, ardhi, kilimo, mazingira, madini, maji na sekta nyingine zote kuhakikisha yanapata vibali vya mamlaka husika kabla ya kutekeleza afua hizo; na
- (xxi) Kuhakikisha Shirika linatumia fedha za ufadhili kutekeleza miradi ambayo haikinzani na mila, maadili, desturi na utamaduni wa mtanzania.

3.10 Sekta Binafsi

Sekta Binafsi kama wadau wa Serikali katika kuleta maendeleo nchini, zitakuwa na majukumu yafuatayo: -

- (i) Kabla ya kuanza kufanya kazi na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kuhakikisha kuwa Shirika limesajiliwa kisheria, liko hai na lina cheti halali cha usajili;
- (ii) Kuhakikisha kuwa fedha zinazotolewa kwa Mashirika zinatumika kwenye miradi/afua zilizokusudiwa na zenye matokeo chanya kwa jamii;
- (iii) Kuhakikisha kuwa kabla ya kuingia makubaliano au mikataba na Shirika Lisilo la Kiserikali katika utekelezaji wa majukumu yanayohusu Mashirika hayo, Sekta binafsi zinawasiliana na Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili kupata taarifa sahihi za Shirika husika;
- (iv) Kuwasiliana na Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali kila inapobainika kuwa Shirika linakiuka taratibu za utendaji kazi wake ikiwa ni pamoja na kujihusisha na vitendo vinavyokiuka Sheria, mila na desturi za nchi;
- (v) Kuimarisha mfumo wa kitaasisi wa ubadilishanaji wa taarifa kati ya Sekta Binafsi na Ofisi ya Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili kuwezesha mchango wa Mashirika hayo kutambuliwa na Serikali;
- (vi) Kutoa taarifa kwa vyombo vya ulinzi na usalama na kwa Msajili wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali pale wanapobaini vitendo/viashiria vya uwepo wa shughuli za Shirika kuwa kinyume na Sheria na kuzorotesha/kuhatarisha ulinzi, ustawi na usalama wa nchi;

- (vii) Kuchangia Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili yaweze kutekeleza miradi/afua kwa kutegemea ufadhili wa ndani na kuondoa utegemezi wa ufadhili wa nje; na
- (viii) Kuhakikisha kuwa Shirika linatekeleza miradi/afua zinazoendana na vipaumbele vya nchi.

SURA YA NNE: HITIMISHO

Mwongozo huu ni kwa ajili ya kuimarisha uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na kujenga uelewa wa pamoja ili kuweza kwenda pamoja kwa ajili ya kuchochea maendeleo ya Taifa kwa kuzingatia misingi ya uwazi na uwajibikaji. Mwongozo pia utasaidia kujenga ushirikiano katika utendaji na uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali baina ya Wizara yenye dhamana na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, Wizara, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Sekta Binafsi na Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ili kuwezesha utekelezaji wa Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali Na. 24 ya mwaka 2002 kama ilivyofanyiwa marekebisho na Sheria Na. 11 ya mwaka 2005 na Sheria Na. 3 ya mwaka 2019 pamoja na Kanuni zake. Hivyo, Mwongozo huu utatumika kama nyenzo na dira muhimu katika kuhakikisha kuwa lengo kuu la Mwongozo ambalo ni kuondoa muingiliano na mgongano wa kiutendaji linafikiwa. Aidha, Mwongozo huu utatumika bila kuathiri mifumo ya Serikali iliyopo.